

חומר אנושי אחר

החטא הקדמון ביחסה של המדינה לעולים ממדינות ערב מתחיל כבר בשנות ה-40, טוען פרופ' יהודה שנהב בספר חדש על המפגש הטראומטי של "היהודים הערבים" עם הציונות והישראליות

זליה קרפל

ציילומים: עדי מזן

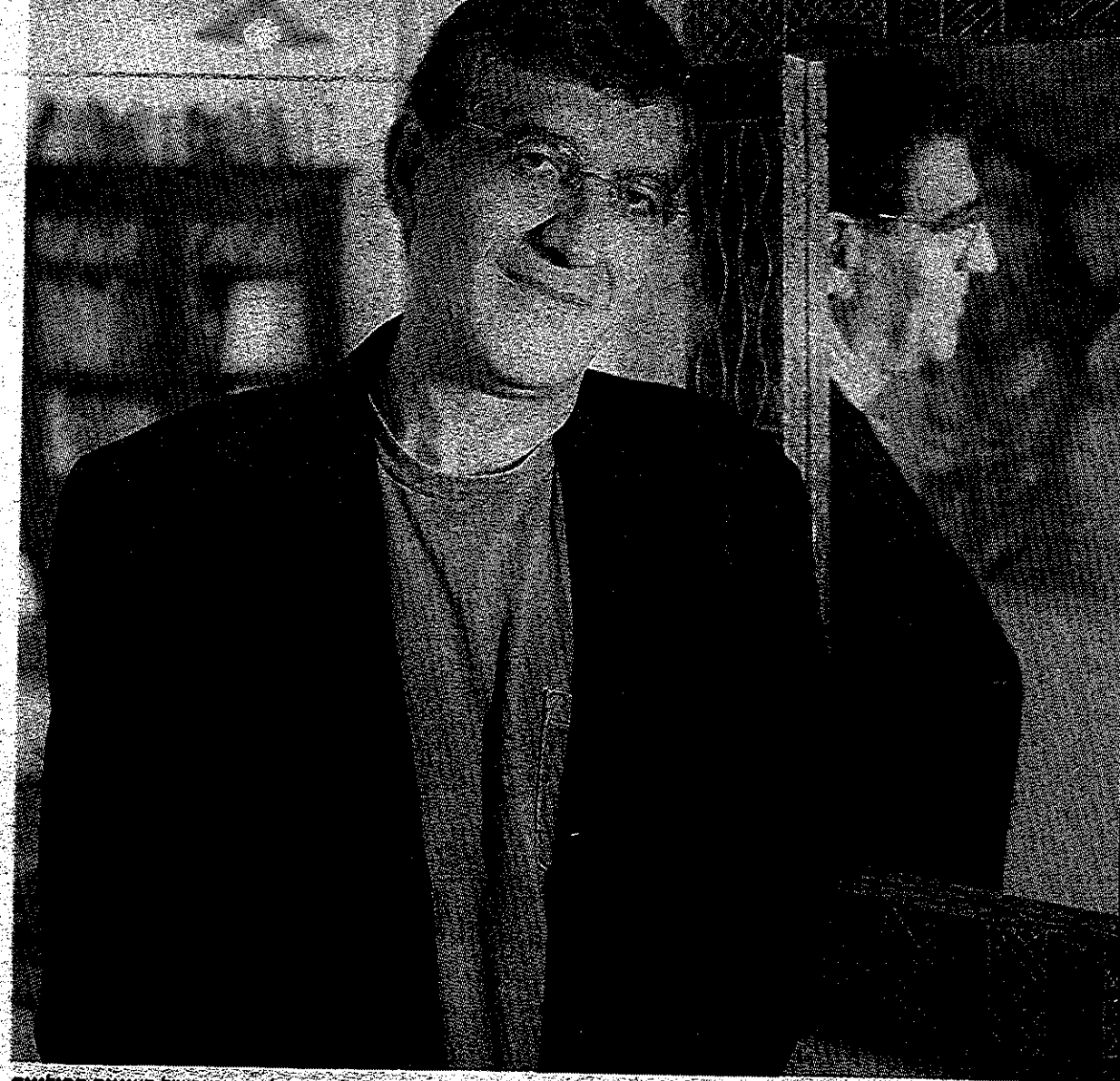
1 נובמבר 1942, בעיצומה של המלחמה והשמדת יהודי אירופה, הציג דוד בן גוריון במכון לחקר הכלכלה בר חובות את התוכנית להעלאה מיידית של מיליון יהודים. היעד הפוטנציאלי היו יהודים מארצות האיסלאם, "הנפקדים הנכחים של העשייה הציונית" עד אותו חרף. זאת נקודת הפתיחה של ספרו החדש של פרופ' יהודה שנהב, "היהודים הערבים: לאומיות, דת ואתניות". פרופ' שנהב מציג בספר התייחסות חדשה לסוגיית הזהות המזרחית בישראל. בהעבירו את הדיון אל שנות ה-40, עוד לפני הגיעם של יהודי ערב לארץ, הוא מסיט לראשונה את הדיון ממ קפצתו הקבועה, המפגש הטראומטי בשנות ה-50 בין העולים היהודים מארצות ערב למדינת ישראל הצעירה. שנהב מברר בספר מיהם "היהודים הערבים" ואיך הפכו בארץ ל"מזרחים" – כלומר כיצד נשללה מהם זהותם הערבית ונהפכה לבלתי אפשרית. בתוך כך הוא מבקש לעמוד על טיב הקשר בין היהודים הערבים למאבק של הפלשתינאים לעצמאותם הלאומית ומציע ניתוח של מפגשיה הטעונים של המזרחיות עם הציונות והישראליות.

"עשיתי כדריקה איפה נפגשות המזרחיות עם הציונות האשכנזית", הוא אומר, "ומצאתי שלאחר הכרזת המיליון של בן גוריון ב-42, שיהיה את המזרחים כפוטנציאל דמוגרפי, יוצאת פלך גה של סולל בונה למרחב הערבי לתקופה של שלוש שנים וחצי. לא כולם היו שליחים לאומיים, ותלקס עברו בנתי תויקוק בארץ בשאט אל ערב בין איראן לעיראק, המרוחקת מרחק של כ-1,500 ק"מ מתל אביב. הם כתבו המון – יומנים, פרוטוקולים, עיתונים ומכתבים – על המפגש הראשון שלהם עם יהודי ערב. זה היה מפגש חשוב שניתן ללמוד ממנו על סוג הקשר שהתהווה בין השליחים ליהודי ערב והחוק מן הארץ, במין מרחב כיניים". אתה כותב שהשליחים הלאומיים מסלוגת סולל בונה שטרם הו להרביץ ציונות ביהודי ערב פעלו בעצם בחסות הקולוניאליזם הבריטי.

"כבר בעבר היו חוקרים כגרושון שפיר ואלה שוחט שטענו שהציונות היתה קולוניאליסטית. אני נמנע מלומר זאת בספר, המשך

יהודה שנהב. דת ומדינה הן קטגוריות בלתי נפרדות ומעורבות כל הזמן, אלא שמעמידים מניס שהן נפרדות

"יש הרבה נישואים שעונים על הקוד של מה שנקרא מוביליות כלפי מעלה, כלומר מוביליות חברתית ותעמדיית שאחר כך צריך להשיל אותה. אני הראשון שמודה שרציתי להיות שייך"

שנהב ש"ס היא החלום הרטוב של הציונות החילונית

תאימם למודל של היהודי החדש. השיעון של השליחים שיהודי ערב לא מספיק דתיים, זו הבנה קולוניאליסטית כי השליחים באים עם התפישה האירופית של מהי דת. כשסכתא שלי באה לכאן מעיראק, שאלו אותה אם היא דתייה או חילונית. היא לא הבינה את השאלה. אצלנו לא ירדו מה לעשות עם ההבנה הזאת ואמרו שזאת מסורתיות, משהו באמצע. אבל זה לא משהו באמצע, זאת קטגוריה אחרת לגמרי ומרחב אחר של דת בוד. ולכן בשהיהודים האלה מגיעים לארץ הם הופכים למורחמים בהגדרה הכוללת, כשארץ המוצא שלהם כבר לא חשובה. הכינוי 'מורחמי' מבטל את היהודי של האדם ומחווה סיווג תרבותי וסיווג מעמדי. לכן ש"ס היא החלום הרטוב של הציונות החילונית.

יש הרבה הסברים למה ש"ס צמחה. הסבר הלחמניה והשווקו שמחלקים בגני הילדים, ההסבר המעמדי, ההסבר התרבותי שהמורחמים היו תמיד דתיים, ויש הגורסים שזו מתאה נגד הממסד האשכנזי ומציינים את המנהיגות הכריזמטית של ש"ס. ההסברים הללו מחמיצים את התבנית של המיקום של המורחמי בתוך הציונות. אני אומר שיש משהו בתבנית התרבותית של הציונות שמוחה מורחמים עם דת, אבל הדת הופכת להיות גם מסמך אתני, אחת אי אפשר להבין חלק גדול מהסיבות שבגללן המורחמים נכנסים לפוליטיקה ולמנהיגות ישראל לית דרך הדת שהופכת למקום מפלט. זה בולקט מוצדק של הציונות החילונית שסימנה את המורחמים כדתיים על מנת להיגדרם כציונים.

אבל אתה טוען שהלאומיות היהודית משתמשת בדת ובי מקביל גם מבחינה את השימוש בה. זה מהלך דיאלקטי מעניין. הציונות משתמשת בדת תוך שהיא מגדירה עצמה כמורחמת. הלאומיות משתמשת בדת ומכחישה את הרלוונטיות שלה, והיא משתמשת בעדותיות ומעמידה פנים שהיא אוניוורסלית. התוקפת חנה ורצוג הדתה יפה בנמנן איך המפלגות הגדולות בשנות ה-50 וה-60 גייסו קבוצי קולות מורחמים. בפרק הרביעי בספר אני מראה את העמדת הפנים הזאת של הציונות, האומרת שהמורחמים הם חלק מהציונות, אבל ברגע שהם מביאים את הנרטיב שלהם, כלומר את העובדה שהם יוצאי מדינות ערב הם היו פלשתיים, זה נתפס כבלגונות. הרי גולדה ארדה בראיון לפאליאצי פלמדינת ישראל קלטה אותם וזאת כדי להוכיח שבמחולת התקיימנו חלופי אוכלוסין רחוקים וכך נוצר איוון בין שני הצדדים ולכן לא תיתכן זכות שיבה לפלשתינים. אבל ברגע שהמורחמים מרברים על המורחמיות שלהם או על הפליטות שלהם, אומרים להם שזה מפלג ושעדותיות אינה רלוונטית כי כולנו יהודים וכולנו עם אחד ומתקיים כאן כור היתוך. אני טוען שדת ומדינה הן קטגורי ריזות בלתי נפרדות והן מעורבות כל הזמן, אלא שמעמידים פנים שהן נפרדות.

בצד זה שהוא מראה איך הלאומיות החילונית ייצרה את הדת אצל המורחמים, עוסק שנהב גם באפשרויות הריבוי על מד רחיים בישראל ומצביע על חלוקת עבודה בעולם הידע ובאקדמיה. יש חוקרים העוסקים בסכסוך הישראלי-פלשתיני, כמו בני מוריס למשל, שעוסק בשאלת הפליטים ובמלחמת הגומל של ישראל ובכל ספריו אין מלה אחת על מורחמים. הדי והתקיים כאן דיון שלם על חילופי אוכלוסין בין פלשתינים וישראלים. במחלקה השנייה יש סוציולוגים ואנתרופולוגים שחקרו חוקרים מורחמים במושבי עולים, או את המתאה בוואדי סליב שבחיפה וכיו"ב, ואין במחקרים הללו ולו מלה על הסכסוך ועל הבעיה הפלשתינית. בידע של התכונה הישראלית יש אכן חלוקת עבודה והיא אינה מקרית.

את הביכוסמיה בין שתי הסוגיות המחקריות האלה הוא מנסה לשבור. "ברגע שאת מפגישה את המורחמים בהקשר הערבי, זה חוצה את גבולות הלאומיות. תשאלו מדוע הפנתרים השחורים היו בשנות ה-70 איום בגלל החיבור שלהם למצפן במפגשים בין חברי שתי הקבוצות שמעו הפנתרים על תיאור ריזות מרקסיסטיות, כלומר על החיבור בין שמאל רדיקלי, עי סוק בערבים ובערביות ומורחמים. החיבור הזה הוא מה שאני קורא 'זיהום תרבותי' כי הוא חוצה את גבולות הלאומיות. המטד.

מזה של התגורה מאירוסה בני סימנו את היהודים הערבים כדתיים ואף שיפצו את דתיותם. אם הם לא היו דתיים, זה היה מכניס את הציונות לסחרור. הציונות החילונית האשכנזית הליברלית היתה חייבת את הדרתיות אצל המורחמים, הגדרה שהפכה אותם לציונים. השליחים מרווחים למסורת היישוב בארץ שהם יהודים ערבים וכי הם לא מספיק דתיים והשליחים מנסים להתיר בהם תשוקה דתית ומלמדים אותם איך לחגוג השענא רבא ואיך לעשות תקפות ושאר מנהגי דת.

מה זה אומר אם כן על הציונות? הציונות לא יכולה להיות חילונית. הציונות היא משולש של לאומיות, דת ואתניות, כאשר שלוש הקטגוריות הללו הן בלתי נפרדות זו מזו. אין ציונות חילונית. הציונות היא סוג של תיאולוגיה פוליטית ולכן כשהשטר טומי לפיד אומר שהוא מוכן שתתנה מדינה יהודית, כשהוא מבטל הצבע הצעוק חוק המגדיר דת מדינה יהודית רמקרטית, כשהוא אומר יהודית הוא מתכוון ללאומיות ולא לדתיות - ואני טוען שזה בלתי ניתן להפרידה ברגע שאתה רוצה מדינה יהודית כלאומית, אתה גם מגדיר אותה כמדינה יהודית בדתיות שלה. כל הסיפור על החילוניות הוא מין בדיחה, כי אם רוצים להפריד דת מהמדינה צריך להפריד את הלאומיות מן המדינה והלאומיות הדי היא יהודית. כאשר השליחים עושים היתה ליהודי ערב, הם הפכו אותם לציונים. בשאלת השאלה למה כיום כאשר מגיעים מהגרים מרוסיה לא מפריע שהם לא יהודים, ואילו כאשר האתיופים הגיעו הקיפו את דמם כדי להפכם ליהודים מהמניין.

שנהב טוען שה'דתה' של יהודי ערב נעשתה בארצות המוצא כדי להביאם ארצה, ואילו כאן גייסו לחזן אותם כדי לה

"הציונות לא יכולה להיות חילונית. הציונות היא משולש של לאומיות, דת ואתניות, כאשר שלוש הקטגוריות הללו הן בלתי נפרדות. הציונות היא סוג של תיאולוגיה פוליטית"

המטד
אבל אני כן אומר שהקולוניאליזם הוא פרידגמה חשובה להבנת השאלה המורחמית. ראשית השליחים הגיעו לשם בחסות המדינה הקולוניאליזם והם גרים באזורים של לבנים בלבד. כשהם פוגשים את היהודים הערבים, יש להם תודעה גועית לבנה והם מרברים על כך בכתביהם. יש להם קולג שפורש עבודה ערב את הכלילה ומצמצם להם את הנעליים. "השליחים הללו", הוא ממשיך, "שהם סוציאליסטים ליברליים מודרניים, חיים למעשה בתנאים של קולוניאליזם מערבי בעולם השלישי. מצד אחד הם שליחים לאומיים שבאמת רוצים לגייס יהודים, ומצד שני הם טוענים בכתביהם שיהודים ערבים אלה הם כמו הקולג המשרות האיראני שלהם, וזה כבר אורייני טליוס יהודי המחזה בעולם הפוסטציואליזם. חומר אנושי לא טוב, שהוא לא חומר אירופי אינו מתאים למודל של היהודי החדש והפרודוקטיבי. אני מפנה בספר את המבט אל השליחים עצמם ומראה איך הם התעצבו אל מול המורחמים ואיך הציונות שלהם התעצבה. צריך לזכור ששנות ה-40, בגלל שזאת יהודי אידיופה ובגלל הסיפור של ההגירה המורחמית, זו התקופה והיא תר שבהם מתחילה להתהוות הפרקטיקה המדינית של הציונות אל מול ההגירה".

ופה נכנסת ההגירה של יהודים ערבים. ההגירה של פסח שקדאן במשך שנים בבית הוריה היתה כחובה ערבית עברית. הדי אינטלקטואלים יהודים בעולם, כמו הסופר אלבר ממי, שהגורו עצמו יזורים ערבים. הסופר שמי עזן בלס מגדיר עצמו עד היום יהודי ערבי. אני ישראלי מנחם ונספר אני בודק איך ההתרחקות ערבית הפכה למורחמיות. השליחים הלאומיים בשנות ה-40 כינו את היזורים 'יהודים ערבים'. בראיון שנתנה גולדה מאיר בנובמבר 72 לעיתונאית האיטלקית אריאנה פאלאצי היא נשאלה אם היא חשה צער על פליטי 48 הפלשתינים. מאיר השיבה בתשובה שהיא חשה שזאת ריזת עליהם מוטלת על מדינות ערב. אבחנו בישראל קלטנו מיליון וארבע מאות אלף יהודים ערבים מעיראק, מתימן, ממצרים, מסודיה ומצפון אפריקה, והיא משתמשת בביטוי הזה וממשיכה ואומרת: אנשים שהגיעו לכאן מוכי מולדת ולא ירדו לעשות דבר. בקרב 17 אלף יהודים שהגיעו מתימן למשל לא היה הופא אחר או אחות ולכולם כמעט היתה שחפת. ועדיין קלטנו אותם ובנינו בתי חולים. עבודה וטיפלנו בהם, חינוכנו אותם, מיקמנו אותם בבתים נקיים והפכנו אותם לחקלאים, רדי פאים ומנהגים. משם היא עוברת ל-150 אלף עולים שהגיעו מעיראק ומספרת שהיתה קבוצה קטנה של אינטלקטואלים ואלו היום ילדי העולים מעיראק הולומים באוניברסיטה בוד, היו לנו בעיות איתם - לא כל הגוצץ הוא זהב. וכולי". אתה טוען בספר שהפיפור של ההגירה המורחמית שונה

אפשר לדבר על מזרחים כמה שאת רוצה. אין טאבו על כך והאפילו לגיטימי, אבל אך ורק בתוך הגבולות של הלאומיות. בריגע שתחברי מזרחים עם ערבים, גם בעיני המזרחים עצמם, זה לא רק זיהום תרבותי, זהו תומד נפץ."

הימנעות אחוז פרדוקס

שנהג מלמד בחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטת תל אביב ומ-95 אף עמד שלוש שנים בראשו. הוא בעל תואר שני מהטכניון ובעל תואר דוקטור מאוניברסיטת סטנפורד בקליפורניה. הוא לימד במספר אוניברסיטאות בחו"ל, בין הן סטנפורד ופרינסטון, והיום הוא גם עורך את כתב העת "תיאוריה וביקורת" ומשמש עורך משנה במערכת כתב העת האירופאי-אמריקאי "Organization Studies".

למד מתפקדיו באוניברסיטת תל אביב הוא משמש גם עמית בכיר במכון ון ליר בירושלים, שם הוא עורך סדרת ספרי ביקורת על חברה ותרבות בישראל. הוא פירסם עשרות מאמרים בעיתונות המדעית ובכתבי עת יוקרתיים בעולם ופירסם מספר ספרים – "מכונת הארגון" (1995, הוצאת שוקן) "מייצרים רעים רציונליות" (99, הוצאת אוקספורד) ו"אידיאולוגיות ניהול בעידן הרציונליות" (91) – ספרים שבהם הוא מנפץ מיתוסים שקשורים בתרבות הניהול ומראה כיצד הפרופסיה הניהולית "המציאה" את עצמה. הוא גם ערך מספר ספרים, בין הנהם "מרחב, ארמה, בית" (2003), "מזרחים בישראל: עיון ביקורתי מחודש" (2002, יחד עם תנו חבר ופנינה מוצאפי). ספר נוסף בעריכתו, "המצב הפוסטקולוניאלי", עומד להתפרסם בקרוב (הוצאת הקיבוץ המאוחד), לצד התרגום לאנגלית ועריכת בית של "היהודים הערבים".

מחוז לאקדמיה בלט שנהג כשנמנה על מייסדי "הקשת הדמוקרטית המזרחית", תנועה חברתית שהוקמה על ידי בני הדור השני ליוצאי ארצות האיסלאם למען צדק חברתי ותרבותי תי החברה הישראלית. התנועה פועלת בין השאר לקידום זכויות הדיירים בדירור הציבורי בישראל, למאבק בעד רמוקר טיזיה בהקצאות קרקע ופועלת בתחום החינוך והרכוש היהודי בארצות ערב. התנועה ידעה עליות ומורדות, גם מבחינתו, אבל "הקשת ממשיכה להיות תנועה חברתית-פוליטית", הוא אומר. "לטעמי לא מספיק מעורבת במאבק נגד הכיבוש, אבל יש לה תפקיד חשוב במציאות הישראלית. אין ספק שהקשת שינתה את אופן ההתייחסות למזרחיות בעשור האחרון".

הוא נולד בפתח תקווה ב-1952 כיהודה שחרבני, הבכור במשפחה. אמו, אספרנט מועלם, נת לסוחר אמיד, הגיעה לארץ בגיל 18, ב-1950, לאחר שסיימה את לימודיה בתיכון אליאנס בבגדד. היא הגיעה עם הוריה בגל העלייה המכונה "מבצע עזרה ונחמיה", שהביא כ-120 אלף יהודי עיראק בין מארס ליר ל-51. על המסלול של חמנה העולים "שער עלייה" והמעברה, פגשה אספרנט את אליהו שחרבני והשניים נישאו ב-51 ועברו להתגורר בכאר שבע בבסיס מודיעין.

אליהו היה הצעיר בעשרת ילדיהם של רבקה וצלאח שחרבני, ששמו נגזר מן העיר שחרבני שבצפון עיראק. צלאח, סבו של שנהג, היה סוחר שהגיע לעתים מיומנות לארץ לרגל עסי קיו ואף רכש חלקת אדמה בפתח תקווה. ב-36 עקרה משפחת שחרבני מעיראק וניסתה להשתקע במושבה פתח תקווה אולם כעבור תשעה חודשים חזרו לבגדד. שלמה, בכור הבנים, נשאר בארץ והפך כעבור שנים לבעל בית חרושת אמיד. באחד ממסי עות צלאח לארץ, ב-1942, הצטרף אליו צעיר בניו אליהו בן ה-13, שהחליט, בניגוד לדעת אביו, להישאר בארץ. אביו היה הרפתקן. כתחילה הוא עבד בבניין בפתח תקווה וב-46 הגיע לקיבוץ אלונים והצטרף לגרעין "הבבלי" של הקיבוץ המאוחד שרוב חבריו, כ-40 במספר, הגיעו מקיבוצים שונים. יחד עמם עלה אביו למה שכונה התיישבות בקיבוץ בארי, על חורבותיה של גתביר הערבית, והוא בן 17. כעבור כמה חודשים אביו נעלם מהקיבוץ והצטרף לפלוגות ההגנה, אך חברי המשק היו בטוחים שהיה חבר אצל שהושלל בקיבוץ. היעלמותו הביאה לגל של חשדנות כלפי חבריו שאמנם לא היו מרגלים אבל תוך זמן קצר הפכו, כמו אביו, להיות המרגלים של המדינה.

שנהג מספר בספרו שהגניים של הצעירים העיראקים בבארי היה אכזריות שמואל, איש קדימה שגייס צעירים אלה משום "שהיו שאפתנים, נאמנים למדינה דוברי ערבית רוטזה ובעלי חזות ערבית". אביו כבר לא היה בבארי כי גויס למודיעין עין בכר ב-1950, פרט שנודע לבנו במקרה יום אחד ניגש אליו בבית קפה תל אביבי גבר מבוגר עם מבטא עיראקי כבד שהציג את עצמו כאבנר ירון וסיפר שגייס את אביו לקהילת המודיעין עין. את ההוכחות השאיר לו כעבור כמה ימים בבית הקפה במ' עטפה חומה, שבה נמצאו שתי תמונות של אביו עם כמה צעירים, "כולם בראשית שנות ה-20 לחייהם, חלקם בחולצות האקי וחלקם בחולצות לבנות. כולם 'מזרחים'", הוא כתב. "הייתי אותו מיד על פי רעמת השיער הגבוהה שמוכיחה את זו של קרמר מ'סיינפלד'".

אביו מיעט לדבר, במיוחד על עצמו. הוא עבד קשה ולא פעם נעדר מהבית לפרקי זמן ארוכים, בנוסעו למדינות רבות באפריקה. "היעדרויות אלה הוסיפו לי מוניטין בשכונת ילודר תי. אבא הרוויח את כרטיס הכניסה אל תוך הישראליות ואני

ביקשתי שיאציל ממנה גם עלי", כותב שנהג. אבל ההימנעות הזאת נולדה מתוך פרדוקס, הוא מרגיש. "המגויסים היו ערבים ברישיון של המדינה, שזה הרבר הפרדוקסלי בסיפור. דווקא בשנים הזו, כאשר המדינה מנסה למחוק מהעולים ממדינות ערב את הערבות ושוללת את העולם שממנו הם באו, היא מא' פשוט לכמה יהודים להיות יהודים ערבים ברישיון. חבריו של אבא היו בשמורה. הם דיברו ערבית וקראו עיתונים בערבית והאזינו לשידורי הרדיו הערביים. הם צרכו תרבות ערבית והע' ריצו את גיבוריה. כילו בחאפלות שנמשכו עד אור הבוקר וגדר לי הזמר הערבי היהודי מתזמורת רשות השידור בערבית, בניצוחו של ו'ו'ו' מוסא, היו מבקרים קבועים בבית הוד".

אוחו פרדוקס, רק מכיוון אחד, היה נוכח גם בנכות סבתו מצד אמו, שלא ראתה ביהודים וערבים שתי קטגוריות המוציאות זו את זו. היא המשיכה לחיות בישראל כיהודייה אדוקה בדתה, אך מעולם לא הכחישה את זהותה ותרבותה הערבית, הוא כותב ומספר על הפתרון נות שחיפש בנעדרותו כדי לסגור את הרדיו כשבני המשפחה האזינו לאום כולת'ם ופריד אל אטרש.

"סבתא פרהה היתה אמביוולנטית כשהיתה אומרת משפט כמו 'שתלך לעזאזל הציונות' ומצד שני קיללה את סדאם חוסיין", הוא אומר. "כשהיא אמרה שהמדינה הרסה את העם היהודי היא הסבירה שהקיום שלו כעם לא היה מותנה בקיומה של המדינה. היא תשבה שהיהודים היו טוב בבגדד בין השניים והיתה עזרה הדדית ולא היתה שום סיבה לבוא לארץ, שכאן החיים קשים ואין עזרה הדדית וסולידריות ואין חמ' לה. היא תשבה שהציונות זה מקום קשה. אז נכון שהיא עשתה מצד אחד אידיא' ליוציה של החיים בבגדד, אבל מצד שני זה נתן לי חרך הצצה כשהייתי כבן 15 לסוג של דיבור שלא היה לגיטימי. אביו שגא את דרך דיבורה ואמר לי שא' סור להקשיב לה ושהיא לא יודעת כלום, ואילו הוא זה המקצוע שלו ורק הוא יכול לספר לי על הציונות".

לאחר שהשתחרר מהמודיעין, עבד אליהו כקצין ביטחון בסופרמרקט; הוא נפטר בגיל 62, בעת נפילת טיל עיראקי. כמה אירוני, אומר שנהג, שאביו נספר במניין החללים של חמת המפרץ המשונה, והוא נזכר אין לאחר הלוחיה התכרבים של אביו דיברו אתו בערבית עיראקית והעלו זיכרונות. אבנר ירון שלח עוד מעטפה עם תצלום של הבית הערבי הישן בבסיס המודיעין בבאר שבע.

אין בכלל חמלה

לפני כ-30 שנה עשו שנהג ואחיו הצעיר עופר, יליד 59 ואיש מחשבים במקצועו, הכל כדי לשכנע את הוריהם להמיר את השם שהיבנו בשנהג. חלפו שנים עד שיהודה הבין שההכ' חשה האישית שלו ושל אחיו מבני דודו נולדה כתוצאה מהכ' חשה קולקטיבית ושהגיע הזמן להתכחש להכחשה. שנתי הראשונות באקדמיה הוקדשו לחקר הקפיטליזם הניחולי, עיסוק ביקורתי שסיפק לו תובנות גם על הכחשת הר' לזונטיות של המזרחים. בעבר הוא כבר עורר פולמוסים חרי' פים בסוגיה. במאמרו "קשר השתיקה" (מוסף "הארץ", דצמבר 96) טען שהשמאל הישראלי עסק בעיקר בשאלה הפלשתינית והשתמח בה על מנת להכחיש את הסוגיה הערתית. את "הכ' עיה הפלשתינית", טען, פתר השמאל על ידי הרחקתה אל מעבר לגדר (שתי מדינות לשני עמים); את "הבעיה המזרחית" בחר להכחיש משום שלא יכול היה להתמודד איתה וגם לא לה' רחיקה מעבר לגדר. במאמר נוסף, "השוד המושלם" (מוסף "האר' רץ" אפריל 98), הוא תיאר את האופן שבו הונהג המסד הישראלי את יהודי עיראק והשתמש ברכושם אשר הוקפא כב' גדר על מנת להתחמק מאחריות לפיצוי הפלשתניאים פליטי 48. כמו קודמו הוליד גם מאמר זה פרצי תגובות קשות אצל רבים מקוראיו.

אבל תגובות קשות לא מרתיעות אותו – הוא מעורר אותן כבר מילדותו. "אנשים מדברים על ילדות מאושרת ואני לא יודע מה זה. הייתי ילד מופרע וחרקו אותי מביה"ס לא רק כי הייתי תלמיד גרוע אלא גם כי הייתי מופרע. אביו גם נהג לה' כות אותי מכות רצח ולא פעם השתמש באביונים מגוונים. היי' תי היחיד שחטף ממנו, לא היה ברור למה. הוא הוציא רק עלי את חמת ועמו בכל הזדמנות ואני התקשיתי לברוח כי הוא היה קל רגליים". איפה ומתי התרחש המתפך? "רדעתי שאני לא רק מופרע, שאני גם חכם. היתה לי מורה ביסודי שחשבה שאני מצטיין, גם כי קראתי המון ביסודי. השי' נוי לרעה התחולל כשעברתי לתיכון, אבל זכרתי את התקופה

"ההסברים" לצמיחת ש"ס החתיצים את התבנית של החיקום של המזרחי בתוך הציונות. איך אתה שיש תשנה בתבנית התרבותית של הציונות שתזדהה מזרחים עם דת, אבל הדת הופכת להיות גם חסמן אתו"

הטובה ביסודי וההיקנה לי ביטחון עצמי. עד היום יש לי סבל' נות של ברזוי. יש לי המון אוויר. אני יכול לשבת חמש שנים ולכתוב ספר כמו זה שרואה אור עכשיו. כאילו יש לי תחושה בסיסית שאני יודע משהו יותר מהמבוגרים".

כשהשתחרר מצה"ל, אחרי שהשלים בגרות ריאליית והת' גייס למודיעין ב-72, הוא כלל לא חשב שהוא רוצה ללמוד, אבל אחרי שהברה אמרה לו שכולם נרשמים לאוניברסיטה הוא אמר שהוא רוצה גם כן. הוא נרשם לחוג לסוציולוגיה באוניברסיטת ת"א, תואר שני עשה בפקולטה לתעשיית הנדסה וניהול בטכ' ניון וב-82 נסע לעשות דוקטורט בסוציולוגיה של הידע בסטנ' פורד. "נקודת המפנה היתה ב-75 כאשר נישאתי לרינה, אותה הכרתי בצבא. התאשכנזתי בנישואים האלה. הם גרמו לי לברוח מהתבנית הסט' ריאליסטית והמציאותית שבה הייתי כשהרנני ה'טינאי'ג'ר' המופרע ששורף אכסניית נוער. הפכתי לשנהג שעושה תואר שני בטכניון והוא ה'שוויגערזון', כמו שהיו אמרים לי ברחוב ביידיש, הבן של החזנות מעצם נישואי, וזה די מצא חן בעיני. הנישואים שהתאפיינו בחוסר התאמה מוחלט ארכו כעשר שנים אבל התברכתי בענבר (בת 26, עורכת דין) וב' נועה (בת 22, עוזרת במאי)".

מה אתה אומר בביטוי "התאשכנז' תי"? "אם תוודים ליהודים הערבים, הספר מודכב מגניאולוגיה שבה יהודים ערבים הופכים למזרחים בישראל. אני נולדתי כבר כמזרחי שחווה את אחת הד' חיות המזרחיות של דור ילידי הארץ. עבר את המכש של החוויה הציונית, הפנים את הערכים הדומיננטיים של הישראליות ואחר כך קם ומרד בזה, הצ' טרף לתנועת הקשת הדמוקרטית וכתב את הספר הזה. אם את שואלת את יהודה האדם, או יש לי סיפור פרטי שבמהלכו הכרתי מישהי, התאהבנו והתחתנו. יה' דה הסוציולוג יגיד שליפור הזה יש קר נטקסט ותוא גם סיפור סוציולוגי. יש הרבה נישואים כאלה שעונים על הקוד של מה שנקרא מוביליות כלפי מעלה, כלומר מוביליות חבר' תית ומעמדית שאחר כך צריך להשיל אותה. אני הראשון שמר' דה שרציתי להיות שייך".

החיות המזרחיות של דור ילידי הארץ. עבר את המכש של החוויה הציונית, הפנים את הערכים הדומיננטיים של הישראליות ואחר כך קם ומרד בזה, הצ' טרף לתנועת הקשת הדמוקרטית וכתב את הספר הזה. אם את שואלת את יהודה האדם, או יש לי סיפור פרטי שבמהלכו הכרתי מישהי, התאהבנו והתחתנו. יה' דה הסוציולוג יגיד שליפור הזה יש קר נטקסט ותוא גם סיפור סוציולוגי. יש הרבה נישואים כאלה שעונים על הקוד של מה שנקרא מוביליות כלפי מעלה, כלומר מוביליות חבר' תית ומעמדית שאחר כך צריך להשיל אותה. אני הראשון שמר' דה שרציתי להיות שייך".

החיות המזרחיות של דור ילידי הארץ. עבר את המכש של החוויה הציונית, הפנים את הערכים הדומיננטיים של הישראליות ואחר כך קם ומרד בזה, הצ' טרף לתנועת הקשת הדמוקרטית וכתב את הספר הזה. אם את שואלת את יהודה האדם, או יש לי סיפור פרטי שבמהלכו הכרתי מישהי, התאהבנו והתחתנו. יה' דה הסוציולוג יגיד שליפור הזה יש קר נטקסט ותוא גם סיפור סוציולוגי. יש הרבה נישואים כאלה שעונים על הקוד של מה שנקרא מוביליות כלפי מעלה, כלומר מוביליות חבר' תית ומעמדית שאחר כך צריך להשיל אותה. אני הראשון שמר' דה שרציתי להיות שייך".

"אני לא יודע למה אני צריך להיות שייך. אני נורא אוהב את תל אביב והיא עדיפה בעיני על כל עיר אחרת בעולם. אני לא מכיר מושג שנקרא החברה הישראלית. כמובנים פוליטיים אני מרגיש מאוד מנוכר. כואב לראות כיצד הקולקטיב הציוני נמצא בתהליכים של התאבדות והפרק הנוכחי הוא פרק נוסף במצעד האיוולת וכך הוא ייקרא בדיועבר. יש המון גזענות, מי' נון שקשה לראות שכמותו בחברות אחרות. גזענות פודמלית שמוטבעת בחוקים ובאדמיניסטרציה המדינתית. מדיניות של אפרטהייד. גם גזענות 'חדשה', סמויה, שאינה מרבית בשפה של הגזענות המקובלת אבל מופנית נגד מהגרים – רוסיים, ער' ברים זרים, מזרחים ופלשתניאים. וישנו גם היחס המצוי לנ' שים".

"עצוב מאוד, כי יכול היה להיות כאן גן עדן. כל הפוביות האפשריות נערכו כאן. פוביות מאנטישמיות ופוביות מהר' מואים ופוביות מהפלשתניאים ופוביות מהמזרחים. עצוב לראות אין כל הפוליטיקאים המזרחים בכל המפלגות, במקום להיות רגישים לשאלות האלה ובמקום להיות רגישים לשא' לוח של סבל וצדק חברתי, הופכים להיות דכאנים בעצמם. ח'כים או חברי ממשלה צעירים מדברים ומתנהגים כמו שדיב' רו לפני 50 שנה. האידיאולוגיה הפוליטית הזו משכפלת את עצמה בלי קשר לזהות האישית של האדם בין אם הוא אשה או גבר. הם הופכים להיות הנשאים של האידיאולוגיה הקסנופרי' בית (אימה מן האחר) הזאת. הם הצרכנים שלה והנשאים שלה וגם הקורבנות שלה. אין בכלל חמלה".

דווקא עבשיו ההתעמרות במעמדות החלשים, הנחשבים מצביעי ליכוד, באה מהליכוד עצמו. "העובדה שאין שלום ושנחנו נתונים בתוך אידיאולוגיה פנאטית של התנחלויות, נכון, זה פוגע בחינוך ובבריאות, בת' רבות וביכולת הכלכלית של הרבה משפחות. אבל לא צריך לטעות. האידיאולוגיה של הליכוד ליוציה, כלומר מדיניות הד' פרטה והפגיעה בשכבות החלשות על ידי מתן עדיפות לכוחות שוק, זו אידיאולוגיה עצמאית. גם אם היה כסף ואלמלא ההתנ' חלויות זו אידיאולוגיה שהיתה מיושמת, כי זו אידיאולוגיה שחושבת שכדאי להשקיע בחון ולא בעבודה ובעובדים, על מנת שהחון יצטבר ויניע את הכלכלה. נתניהו כשר האוצר מקדם את החון הגדול ובונה על השיכחה של השכבות החל' שות, שימשיכו לחשוב שתנועת העבודה דפקה את הוריהם לדודי הרות".